

oldalánál küzdő társa sebét bekötözi, ha támadásra, tusára mennek, vele harcol, szívverésnyi távolságra áll tőle, még a gondolatát is átveszi, megosztja. Vállvetve, együtt küzdve eredményt érhetnek el. Védjétek, gondozzátok ezt a gyermeket, hiszen a tettek s ez előny. Ne feledjétek azonban, az előnnyel kötelességek is járnak. De a hű kötelesség-teljesítésnek sohasem marad el a megjutalmazó eredménye. Az emberieket reátok bizom s szentül hiszem, hogy nem hiába. Áldás azonban Istentől jön. Imádkozzunk tehát hozzá, hogy szülői és kereszt-szülői kötelességteljesítések nyomán e szendergő gyermek életéből kiviruljon a legszebb hősköltemény!

## Miért van a gyermek?

Valahányszor keresztelésre készülök, egy nagy kérdésbe ütközöm, mely kemény tusára hívja ki gondolataimat: *Miért van a gyermek?* Sulya reám nehezedik, mint Sisifusra a sziklatömb, hiába görgetem félre az utamból, vagy állok ki előle, állandóan magamon érzem. Furcsa dolog, nemde testvéreim? Ilyen különös harcot vívni valamivel, ami annyira természetes, mint a testben a vérkeringés, vagy fán a levél. Természetes, de nekem, mint lelkipásztornak s nektek, mint szülőknek, felette fontos kérdés. Több szempontból. Ma a mikroszkóp korában mindent apróra meg kell vizsgálnunk és meg kell világosítanunk. Nem szabad behódolnunk a téves felfogásnak, hogy valami, mert természetes, érdektelen és veszélytelen. A levegő természetes, de mozgásváltozásaiban, alkatrészeiben, földünkhöz s az élethez való viszonyában roppant érdekes s csak a bacillus termelő képességeire gondolva, nagyon veszélyes. A miért-jével tisztába kellett jönnünk, hogy veszélyeit ellensúlyozni, elgáncsolni, vagy megsemmisíteni tudjuk. S ez nem kis dolog, testvéreim. Egy betegség összejátszó okainak megállapításánál is a diagnózis miéértje a legnehezebb, a receptírás és gyógykezelés ehhez képest gyerekjáték. De miért érdekel mindez minket? Azért, mert hibás és beteg a gyermekről alkotott egész felfogásunk s ez abból származik, hogy a fenti kérdésre sohasem adtunk kimerítő választ. Miért van a gyermek?

A biológus feleli: azért, hogy a faj fennmaradjon. S ez a megtévesztő, szükreszabott meghatározás átcsap az élettan határán s befészkei magát az átlag gondolkozó agyába. Kétségkívül sok igazság van benne. A fajfenntartási ösztön, amit mi szívesen nevezünk „*egyetemes isteni öntudatnak*,” minden élő lényben megnyilvánul s leverhetetlenül érvényre jut. A növény, ha kedvezőtlen talajba kerül, elpusztul, de előbb leirhatatlan erőfeszítések árán virágot hajt, csenevészeseget ugyan, hogy gyümölcsöt teremve, biztosíthassa a faj fennmaradását. Az emberben ez még hatványozottabb mértékben megnyilvánul. Ha beszél-tél tuberkulotikus beteg nővel, ki gyermeknek nem adhat életet, meggyőződhetél a rettenetesen duló belső erők munkájáról. Hiába vigasztaltad színes szavakkal, nem tudtad lecsillapítani. Mert ok nélkül cementezed körül a tűzhányó kráterét, nem akadályozhatod meg a láva gomolygását és kitörését. Tagadhatatlanul nagy hatalma van a fajfenntartás ösztönének az ember felett, de a gyermek több, mint ennek pusztá kielégülése. S ezt kiemelni kívánjuk most, amikor itt, avagy amott házastársak felelőtlenül adnak életet a gyermekeknek s azután a jó vagy a rossz sors kegyeire bizzák. Így maradnak fenn a fajjal az együgyűek, bohém-bolondok, hivatásos betörők, utcára dobott koldusok, iszákos börtöntöltelékek: *a társadalom „rákfenéi”*.

A pusztá élettaninál valamivel felsőbb erők és érdekek jutnak szerephez a társadalom-tudós meghatározásában. Miért van a gyermek? Azért, feleli ő, hogy két társas viszonyban élő lény: apa és anya benne segítő társat leljen, a családi élet zürzavaros állapotát legyen, akin keresztül levezesse, a feszült ideges helyzetet feloldja s örök, elszakíthatatlan kapcsolatot találjon a gyermekben. Egy adottság, mellyel többször visszaéltek a szülők, mint nem. Szomorúan beszélnek erről a gyermek-munkások százezrei, kiket részben a nyomor hajtott oda, részben anyagi vállalkozások telhetetlen pénzes zsákjai. Az egyik szülő küldte, mert hajtotta a szükség, a másik kegyetlenül kihasználta, kizsarloa a gyermeket. S mint a családi viszálykodások levezető csatornáját, megbecsülés helyett gyakran töltötték meg az élet sárga mérgével, piszkos folyadékával. A gyermekeknek sokszor jutott s jut ma is a bűnös harmadik szerepe. Ilyen szempontok még mindig nem felelnek a kérdésre, hogy miért van a gyermek.

A költő veszi át a szót. Szerinte a gyermek azért van,

hogy a szerelmet megkoronázza. Ő úgy képzei, hogy kezdetben a férfi és a nő egy test és egy lélek voltak, aztán elszakadtak, hogy örök sóvárgással keressék egymást. A házas életben egyesülnek s e boldog, nagy találkozásban lelkük közös vonását akarják egy harmadikba, a gyermekbe lehelni, hogy benne, általa eloldhatatlan egységben éljenek tovább.

A hívő ember is hozzá szól a kérdéshez s ez a mi nézetünk, testvéreim! Azért van a gyermek, állítja ő, hogy általa az élet istenibb értelmet nyerjen. Hogy önző, lump agglegények józan emberekké szépüljenek, házi sárkányok anyává szelidüljenek, hitetlenek, csüggedők munkába, harcba lendüljenek. Összhangzóbb, emberibb legyen az élet. S új színben tűnjék fel a körülöttünk lévő világ. Egy fehér kövecske fénylik az út szélen, gyakran haladtál el mellette észrevétlenül, vagy megtörtént, hogy bosszúsan belerugtál. Most lehajolsz érette, fölveszed, megtörölöd a portól s melegen szorítod kezvedben, arra gondolván, hogy gyermekednek odahaza örömet szerezhetsz vele. A kövecske, új értelmet nyert. Ereszed alatt eddig is fészkeltek a fecskék. Észre sem vetted őket. Megszoktad a csacsozásukat, gondoltad, vidám bohókás madáracsicsérgés. Ma látod a szárny-próbálgató fiatalokat s hallod az öregebbek rosszaló vagy biztató hangját, mert benn alszik a gyermeked, kit egykor te is szárnyra kell eresszel. A világ, az élet más színnel, tartalommal telik meg, miután megérkezik a gyermek. Ezért van ő.

S még valamiért, testvéreim. Hogy őt ápolva, nevelve, egy nagy tartozást rójjunk le a multtal szemben. Nem hiszem, hogy akadna közöttünk egyetlen ember, aki arra hivatkozhatna, hogy szülőjének iránta tanúsított jóságát teljesen meghálálta, visszafizette. De sokan vagyunk olyanok, kik egy életen át hurcoljuk a nagy tartozás érzését. Kik, ha néha elvetődünk a temetőkertbe, tiz körmünkkel is feltépnők a sírt, csak hogy elmondjuk nekik, mennyire fáj a tartozás s milyen jó szívvel visszafizetnék valamit, csak lehetne. De nem lehet, mert ők alusszák lent az igazak végtelen álmát. Hanem itt van a gyermek, kinek érkezését ők is sok szeretettel várták, óhajtották. Egyenlítsd ki a multtal szembeni tartozásodat, a szülői gondoskodásban és szeretetben, hogy béküljön ki a lelked.

Mennyi érték, mennyi alkalom jelentkezik a gyermekkel, testvéreim! De mennyi felelősség! Legyetek nagyok és méltók az alkalomhoz és a felelősséghez! Tanuljátok meg, száz köz-

mondás ellenére is, mely hirdeti: „ki hogy születik, úgy hal meg“, hogy a ti kezetek alatt válik a gyermek koldussá vagy királlyá, bűnössé vagy szentté. Gondoljatok csak arra, hogy miért van a gyermek s akkor hiszem, hogy minden törekvéseket siker koronázza. Adja Isten hogy úgy legyen!

## Kiket az Úr megvigasztal.

(M. M. koporsójánál.)

*Alapíge:* Jób V. 18. „... ő megsebez, de be is kötöz, összezúz, de kezei meg is gyógyítanak.“

Olyan volt életed, mint egy félig megírt égi üzenet, mely a legtöbbet sejtető szónál szűnt meg. Mint egy mese-zajlás, melyből mind többet kívánunk, vagy mint egy film-peregés, mely a legszebb résznél hirtelen megszakad, mert kiég. Patyolat lelked kilobbant, mint a mágnézium fénye, mely egy pillanattig elkápráztat, hogy azután gyászos sötétség boruljon reánk. Éj-fekete szemed ragyogása többé nem babonáz, csengő nevetésed nem tölti be az otthon árva szobáit, dal-tenger lelked többé nem vidámít. Fehér liliomszál, miért nyiltál, miért illatoztál, ha ilyen fájó elhervadásod? Angyali jóság, kellem és báj miért jöttél, ha ilyen szívszaggatóan nehéz az eltávozásod? Uram! vergődő lelkünk te feléd fordul s elcsukló hangon kérdez: miért sujtolsz ennyire?

Belenyugszunk, ha az érett kalászt sarlóra hajtják és learatják, de kimondhatatlanul fáj, ha zsenge korában elveri a jég. S kérdés, hogy az ég ívén kifeszülő szivárvány kelt-e még bennünk reményt? Természetes, hogy az öreg fa kidől, de miért csavarja ki a szélvész a fiatal tővestül? Miért ragadja az induló hajóst a háborgó hullámsír magához? Miért szegi szárnyát a vihar az ifjú fecskének? S a fiatal virágot miért bántja a dér? Van-e valaki, ki e fájó kérdésekre megfeleljen? Minden miértre örök azérttal válaszoljon? Jób könyvének az írója biztató igenléssel állítja, hogy: „Boldog az az ember, kit Isten megdorgál: Mert ő megsebez, de be is kötöz, összezúz,

de kezei meg is gyógyítanak". Különös, sajátos az Úr verése, nem mint az emberé, ki csak sujt, sért, vagy megsemmisít s gyűlől végtelenül, az Úr megsebez, de bekötöz, összezúz, de meggyógyít.

Gyászoló gyülekezet, kedves afiai! Senki sem tagathatja, hogy az Isten megsebezett. Előttünk áll a mély seb megrendítő valósága: a koporsó. Mint a tengerbe futó megáradt folyó, úgy ömlik ide, szíveinkből a felszakadt fájdalom. S hull lelkeink bánatos árja: könnyünk. És nem tudjuk, hogy e drága halottban kit sírassunk. Önmagunkat-e, kiknek gyakran hasonló a sorsunk, hisz nem tudjuk, hogy melyik pillanatban ragad ki a halál kedveseink ölelő karjaiból, vagy ezt a hirtelen ketté törött gazdag életet? Magunkat sajnáljuk-e, mint veszteseket, vagy őt, mint örökre búcsúzót?

Mindannyiunk sorsa fáj: a mienk és az övé, mert elszakíthatatlanul egyé forrtunk. Élete, mint a nap sugara, mindent kitöltött, felmelegített, áldottá tett. Barátnői között évelődő, tréfás jókedvével, minduntalan derüt támasztott. Játszott velük, mint kis gyermek korában. Megmaradt számukra pajkos iskola-társúl s komoly, bánatosztó barátnőül. Lelke olyan volt, mint a friss viasz-lemez, mindent felfogott és megőrzött. Mindent megérezett és megértetett s gyöngéd szívében, mint a tiszta tó tükreben, a rút valóság megszépülve tükröződött vissza. Tanuszkodhatnak erről ōk, kikkel e szent kötelékben élt, kikhez utolsó percig ragaszkodott, kimondhatatlanul szeretett s kiktől tragikus elmulással búcsúzott.

Magyar ifjúságunknak ékes dísze volt. Öntudatos büszkeséggel viselte a magyar leány-sorsot: *a megvesztegethetetlen becsületet*. Mindenkit tisztelt, osztályt, felekezetet vérkülömbőség nélkül, de fajtáját ragyogóan szerette. S úgy hitte, hogy e rajongást ártatlan tisztasággal s példás magaviselettel szavában, dalában és cselekedetében ki kell, hogy érdemelje. Méltó volt sorsára.

Kis egyházközségünknek sokat ígérő tagja volt. Érdekében szívesen dolgozott, fáradozott. Vallásosságán ép úgy ott fénylett az öntudatosság bélyege, mint magyarságán. A templomhoz úgy ragaszkodott, mint vágyainak szent oltárához: ünneplő lélekkel jött ide s megilletődötten távozott.

S mit jelentett a családnak e drága lélek? *Színt, tartalmat, életet.*

S most mindezt elveszíteni... nincs a teremtésben vesztes csak mi: közeli és távol álló gyászolók! Veszteségünkre vajjon jön-e kárpótlás, bánatunkra vigasz, sebeinkre gyógyulás. Igen, testvéreim, mert az Isten látogatott meg minket. S az irás szerint: „... ő megsebez, de be is kötöz, összezúz, de kezei meg is gyógyítanak.”

Megsebez, de bekötöz a sírásban. Különös, nemde testvéreim, gyászoló gyülekezet, hogy az Úristen a mélyen érző embert megajándékozta a könnyekkel. S ezáltal mintegy boldoggá tette. „Boldogok, akik sírnak”, mondja Jézus, mert a sírás a legnagyobb fájdalom-könnyítő, vigasztaló hatalom. Gondoljátok csak el testvéreim, vajjon e megrendítő bánatot s az élet legtöbb nagy tragédiáját képesek volnánk-e elviselni, bőven omló könnyek nélkül? Zokogjatok hát szomorú szívű szülők, testvérek, afiai! a könnyek feloldanak és bekötöznek. Több számú isteni bölcselet van egy kibuggyanó csepben, mint századok elvont okoskodásaiban.

És e drága halott élete, hite és a szenvedések feletti győzelme mind bekötöz. Hosszas betegségében gyakran jöttem vigasztalni. De minden alkalommal én vigasztalódtam meg. Azt a filozófikus belenyugvást és megrendíthetetlen hitet, mely halott testvérünk arcáról sugárzott le, nem tapasztaltam életemben sehol. Önkénytelenül is a bibliai százados szavai jutottak eszembe, ki meghatottan kiáltott fel a szenvedő Krisztus láttán: „Ekkora hitet még nem láttam Izraelben!” Kétség-kivül, neki is voltak megpróbáló percei. S csoda-e, ha néha belőle is feltört a zúgolódás. Hisz Jób is, ki emberfeletti erővel viselte a csapásokat, néha keserűen kifakad. S az ég felé panaszkodik. De panaszait csak csendben, önmagában hallatta. Talán csak a szakadatlanul ágya szélénél álló édes anyja, apja, vagy testvérei hallhatták. Más senki sem. Szünetét megadással viselte, mint keresztjét. Mert egy olyan légkörben született, hol a mindennapi kenyér mellett felhangzott a mindennapi imádság.

Gyászoló szülők! Halott gyermeketek a jó, istenes nevelésnek ragyogó példáját mutatta. Ez a tudat csitítsa sebeitek fájdalmát. Ő nem élt hiába. Isten általa megmutatta nektek és nekünk, hogyan kell élni és szenvedni s a szenvedésben megőnni. Higyjétek el, ez ritka eset s Istennek egy kivételes adománya: Nagy vigasztalás a nagy tragédiában.

De az ő szenvedése nemcsak példát mutatott, hanem közelebb hozta a család tagjait egymáshoz. Ti, testvérek láthatátok, hogy mi a szülő sorsa és mit tesz egy jó szülő gyermeke életének megmentéséért. Ha kell a saját életét áldozza oda habozás nélkül. Éveken át álmatlanul virraszt beteg gyermeke mellett, fut-fárad, költekezik, csak hogy az életnek megmentse. És vigasztal titeket, mikor az ő szíve is csaknem megreped. A nagy bánatban megismerhettétek az igazi apát és anyát. S viszont ti is, szülők, gyermekeitekben felfedezhettétek az áldozó, szerető gyermeket s ragaszkodó, segítő testvért. Ma, amikor minden felőlről lazul a családi kötelék, ti bensőségesen és elszakíthatatlanul egymásra találhattatok. A nagy fájdalomban és lelki összeroppanásban mérhetetlen gyógyulási lehetőségek nyilatkoztak meg. „Ő megsebez, de be is kötöz, összezúz, de kezei meg is gyógyítanak“.

És ez a nagyszámú gyászoló gyülekezet, melyet mély, megindító rokonszenv hozott ide, — az a sok virág, méltó emlék az ő makulátlan angyali életéhez s egyben bizonyágtétel arról a közbecsülésről és szeretetről, mellyel irántatok viseltetek az emberek. A ti gyászotok a mi gyászunk, bánatotok a mi bánatunk. Az ő emléke mindannyiunké. Adja az Úr, hogy emléke halott porában is legyen áldott! Álma csendes, kibékítő, végtelen! Ti pedig vigasztalódjatok: „Mert ő megsebez, de be is kötöz, összezúz de kezei meg is gyógyítanak“. Ámen.

## Szórványban élő hitbuzgó ifjú felett.

*Alapíge:* Jeremiás XXIX. 11. : „Mert én tudom az én gondolataimat, amelyeket felőletek gondolok, azt mondja az Úr: „békességnek és nem háboruságnak a gondolata, hogy kívánatos véget adjak nektek“.

Alig két héttel ezelőtt te jöttél értem. Arcod ragyogott, szemedből kicsapott az ifjúság lelkesedése, kézszorításodban a viszontlátás örömeinek melegsége, a ragaszkodás fokozott hűsége. Egész lényeden előmlött a visszatérő élet pezsdülő jele. Boldogan üdvözöltél . . . Veled örültem s boldog voltam én is,

Most én jöttem hozzád: búcsút venni . . . Be néma az ajkad, drága barátom, hittestvérem! Be szomorú a lelkem most, ahogyan utolsó Isten hozzád-ot intek feléd. Egy csomó álmom veled sirba szállt. Egy folyton izzó lelki bolygónak tekintettelek, mely állandóan kis egyházközségem körül kering. Tudtam, hogy a gondolataimat is kitalálod, megérzed s itt tovább adod, éleszed. Tudtam, hogy hitemnek büszke őre s terjesztője vagy. Frontharcos lelket fedeztem fel benned s nyugodtan biztam rád az uttörő munkát. És te lelkesen nekilendültél. Milyen szomorú, hogy irdatlan maradt az erdő, veretlen maradt az út, melyen hitünk elindult. Milyen szomorú, hogy őr nélkül maradt a bástya, melyre Dávid Ferenc lobogóját akartuk kitűzni. De „ . . . Én tudom az én gondolataimat, melyeket felőletek gondolok, azt mondja az Úr“. Ti terveztek, álmod szőttök, várakat építettetek, de én végezek. Az álmod én festem át a valóság színével, a tervet én acélosítom meg hittel, a várra én emelem fel a bástyát, én fejezek be mindenedet.

E nagy tragédiában csak ez a tudat lehet vigaszunk, megtört szívű szülők s gyászoló gyülekezet, magyar testvéreim! Másfelé hiába tekintünk, nem kapunk kielégítő választ. A sir nem felel, kongó ürességével csak elriaszt, a koporsó lezárult, néma, az emberek tanácstalanok, csupán a megindultság ül ki az arcokra. Szánakoznak, de magyarázatot nem tudnak adni. Egyedül Isten az, aki felel: „ . . . én tudom az én gondolataimat, melyeket felőletek gondolok“, Én ismerem a végtelen terv értelmét, mely esetenként szívfacsaró tragédiákon át valósul meg. De végül kibékülésre vezet, megvigasztal.

Ne higyjétek hát, hogy Isten sujtani akart e korai halállal. Ne gondoljátok, hogy kedve telik vergődésünkben. Az Isten szeretet s a szeretet nem lehet kegyetlen. Csupán az ő utai és gondolatai kifürkészhetetlenek. Most valóban lesujtóak, de időre megvilágosodnak. Most még túl friss a seb, túl sajnó a fájdalom s ez vakká tesz az isteni kéz ujjmutatására.

Ezzel korántsem akarom jelentéktelennek tüntetni fel a ti nagy bánatokat. Egyenes megsértése lenne a gyászbaborult szülői szeretetnek. Mélyen veletek érzek, testvéreim! Mert már amint kijelentettem, személyesen is érint a veszteség. Azután meg állottam én is koporsó mellett. Jól tudom, mit jelent valakitől végbúcsút venni. Sajnó szívvel, égő szemekkel, remegve állni, állni s még sirni sem tudni a nagy megindulásban.



Veletek érzek, mert megrendít ez a koporsó. Bár nem a koporsó fáj, hanem az ő árván maradt szerszáma, melynek segítségével s Istentől nyert ősz székely zseniálitással, hideg kőből meleg otthont épített. Gondtalan gyermekeknek iskolát, imádkozó lelkeknek templomot csinált. Nem a koporsó fáj, hanem a megkezdett és félben maradt barázda, a gazdátlan ekeszarva, az utód nélküli régi ház, melynek csendjét nem veri fel többé éneke. S végnélkül fáj az a tudat, hogy kissebbségi sorsunkban, itt a végeken, kidőlt egy harcos, kire oly sok feladat megoldása várt. Üresen maradt egy ülőhely az ifjuság padsoraiban, kiapadt egy dalforrás a szépen csengő magyar dalolásból, elszállott egy szerető lélek az aggódó szülők mellől. Óh mennyi minden bele van zárva e szomorú koporsóba, nem csodálnám, ha megrepedne. Mennyi kérdés tör fel innen az égre . . . És jön a titok-oldó válasz: Ne zugolódjatok! „ . . . én tudom az én gondolataimat, melyeket felőletek gondolok“.

Mik ezek a gondolatok? Az Úr gondolata az, hogy kibékítő véget adjon az embernek. De van-e valami e korai halálban, ami kibékít? Nagyon sok van, testvéreim. Rövid élete nagyobb jótétemény volt a falura, mint mások évtizedekre terjedő pályafutása. Ahol eljárt, szelid egyszerűséget teremtett maga körül. Hitted, hogy álmom, amit láttál. Hosszas betegségben kifinomult teste és lelke a gyöngédségnek, felkaroló segítségnek volt kiapadhatatlan forrása. Ajaka, mely oly sokat sóhajtozott és imádkozott, nem ismert káromkodást, csak megértő, simogató, szelid szavakat. Rövid élete inkább volt tüneményes álmom, mint emberi valóság. Micsoda vonzó és tanító erőt rejtett magában! Benne tisztán láthattuk, hogy milyen magasra tud emelkedni az ember az istenesbülés útján. Testvéreim, úgy-e ez kibékítő?!

De miért e korai vég? Kérdezhetitek jogosan. Hiszen szelid, szinte ártatlan leányos jellemére és nemes lelkére elengedhetetlen szükségünk volt. Miért tépte le a nagy Kertész ép e diszét kertünknek? A kertész legtöbbször a fiatal rózsabimbót metszi le, hogy megvédje széltől, dértől, s rút őszi hervadástól. Egy álmom-életet ily természetű halál fejezhet be a legméltóbban.

De fennáll egy másik törvény is, testvéreim! Egy melódia tovább él bennünk, ha hirtelen megszakad. Figyelmünket hatóságosabban felhívja, esetleg megráz, megdöbbent. Egyszóval foglalkoztat, emlékeztet. Az ő hirtelen megszakadt élete meg-

rendített, üresen maradt helye reá emlékeztet. Egy ideális életet rajzol elénk, melynek hiányát minduntalan érezzük s amely felé kötelesség-szerűen kell törekednünk. Ha ő tovább velünk marad, jósága megszokottá válik. szelidsége belevész a hétköznapiság sártengerébe. Így példája a sirból is visszahat. Mert jól jegyezzük meg, testvéreim, az igaz, jó és szelid ember nemcsak életében, de halálában is befolyást gyakorol, hat, alakít. Talán a halálban még eredményesebben. És az ilyen vég nem háboruságot keltő, hanem kibékítő.

Ez a vég szinte jelképes kifejezést nyert drága halottunk kimulásában. Övéitől el sem búcsúzott, hiszen csak pihenni tért. Az álom és halál nála elkeveredett.

„Halottnak hitted, mikor aludt,  
Alvónak, amikor meghalt“.

Csodálatosan kibékítő vég . . .

## Boldog halott.

(Idős, vak asszony felett).

Alapíge: János Jel. XIII. 14. „Boldogok a halottak: kik az Úrban halnak meg...“

Dédunokád sírján csak most hajt ki a rózsa, mit oda ültettek nehezen felejtő, könnyező emberek, gyermekeid s lám az Úr téged is végső nyughelyedre rendelt. Az ő halála mélyen megrázott, sok fájó kérdést támasztott bennünk, nem tudtuk, hogy az Úr büntet vagy szeret, magához ölel vagy eltaszít: a tied értelmet nyújt, kibékít. Akkor omló könnyek között lázadoztunk, meg-csukló térddel, vergődve, lesujtva választ kerestünk: ma lecsendesülten, belenyugvó érzéssel állunk koporsód mellett. Őt szerettük volna visszasírni, visszakönyörögni az életnek. Kibomló lelkének meleg hangját még élvezni akartuk, szende mosolyába sok titkos álmod szőttünk, rózsaszínű jövőt festettünk számára s a szívünk csaknem megrepedt, mikor egyszerre mindezt elveszítettük. Ő sem akart búcsúzni az élettől. Fiatalságával, harmatos bájával végtelenül ragaszkodott hozzá. Úgy hullott le róla, mint korai dér-ütötte virág az ágról. Te

pedig boldog, halott testvérünk, csendben elszenderültél. Halálodban volt valami méltóságteljesség, valami filozófikus, mint a sokat hányatott öreg hajós hazatérésében, vagy az öreg tölgy gyökérszakadásában.

Boldognak nevezlek, mert kimulásodban a halál csunya arca megszépült, kegyetlensége feloldódott, félelme szétfoszlott, titokzatossága értelmet nyert. Nem úgy jött, mint borzalmas, kifosztó zsarnok, hanem, mint készen várt vendég.

Milyen nagy szó ez gyászoló gyülekezet, kedves afiai! Úgy várni a halált, mint egy vendéget! Nem mint legyőzhetetlen ellenséget, mely szánalom nélküli, kaján nevetéssel szemléli az élethez való görcsös ragaszkodásunk, tusánk, s könnyörtelenül tép ki kedveseink ölelő karjából, hanem, mint vendéget, ki kedvesen magával szólít, belénk karolva elvisz minket, mikor megértünk az eltávozásra. Valóban, afiai! ez az Úrban való elszenderülés s ez csak boldog állapot lehet.

A halálnak azonban az élet adja meg a színt, értelmet. lényegét. Az élet a pálya, a halál csak révbejutás. S a révbejutás főleg kiindulástól, s a pályafutástól függ. Boldog halál boldog életnek a természetes következménye.

Meglepődtek úgy-e testvéreim, hogy boldognak nevezem az elhunyt életét? Hiszen nem volt egy napja sem szenvedés nélkül. Érezte az anyaság fájdalmát, zokogott hitvesse s gyermekei koporsója mellett, hurcolt hosszantartó testi szenvedést s végül elveszítette mindannyiunk féltve őrzött kincsét: látását. Hol lelhetjük itt fel a boldogságot? A szenvedésben nem lehetett boldog. Normális körülményei között ritka az az ember, ki önmaga fájdalmát bizonyos kielégüléssel hordozza s boldogságot érez emiatt. *Nem a szenvedésben volt ő boldog, hanem a hitben és a győzni tudásban; az imátkozásban és lelki erőben, mely fegyvert adott a kézbe, hogy harcra szálljon a szenvedéssel s szárnyakat kölcsönzött, hogy föléje emelkedjék.* Boldog volt, mert az Úrban élt, parancsolatai szerint cselekedett és az Úrban halt meg.

Hosszú pályafutása 93 évet ölel fel. Gondolkozatok testvéreim, tiz ilyen életből csaknem kitelik az egész magyar történelem. Tiz ilyen élet csaknem egybe forrasztja, átfogja az ezer éves multat s a Kárpátok alji daltalan magyar életet. A sok küzdést és csalódást, diadalt és csatavesztést, mit átélt ez a szomorú nép. Isten-áldotta, szép életkor ez! Az emberi ta-

pasztalatoknak, bármily szűk mezőn mozogtak is, fenséges tárháza! Mennyi apró öröm s nagy tragédia játszódhatik le egy ilyen életben!

Az élet boldogsága azonban nem mennyiségétől, hanem minőségétől függ. A hosszú életkor önmagában még nem érték, nem tisztelet tárgya. Csupán isteni privilégium. De értéket nyer s tisztelet tárgyává lesz a minőség megélése által. Érdeklődésünk központjában nem az áll, hogy valaki hány évig élt, hanem, hogy milyen életet élt. Milyen volt a magatartása, érzése, gondolata és cselekedete önmagával és embertársaival szemben.

A megboldogult életét ilyen szempontból egyenesen példaadónak mondhatjuk. Mint egy emlékeztető táblát, lelketek elé állítjuk. Nézzétek, tanuljatok és vigasztalódjatok testvéreim! Ime egy igazi, keresztény élet!

Egyszerű, mint a mezők csokorba szedett virága és terméshéj. Illatját az anyaföld lehelte, színét az ég derüje festette. E két valóság között mozgott az elhunyt testvérünk s hiven kitarzott mellettük mindhalálig. A földet munkálta s az égre tekintett áldásért. Anyaságában adott, mint a föld és áldott, mint az ég. Asszonyi és hitvesi mivoltában megértett és sokat megbocsátott. Elaggott korában szüntelen imádkozott.

Hiú vágy sohasem sarkalta, de egyszerűségéből a legtöbbet igyekezett kihozni. Sokszor megcsodálom az élet ilyen apró hőseit, kik a semmiből teremtnék legendákat; kik a nincstelenségből varázsolják elő az éléskamrákat, honnan minden éhezőnek kijár egy karéj kenyér. Megcsodálom az ilyen lényeket, kik verejték cseppekből rakják össze az élet csillogó koronáját, kik az Úrban élnek és mulnak el. Ők az igazi boldogok.

Egyszerűsége s megelégedettsége mellett találjuk példás család-szeretetét. Kis házát, udvarát, gyermekeit rajongásig szerette. Érettök élt és halt. A világot, mint a napraforgó egy helyben, az otthon ablakából szemlélte. Mások dolga csak akkor érdekelte, ha segítségét kérték. S azt adta jó szívvvel. Övéi voltak hát a legelső, érdeke központjában állók. Mint a pelikán, gyermekeinek adta a saját vérét, viszonzást azonban sohasem követelt. Belátásukra bízta. Életének utolsó éveiben, mikor mind jobban összoroppant, szinte félve huzódott meg a sarokba helyezett lócán. Nem akart terhére lenni a családnak. — Pedig milyen odaadással ápolták őt. — Nagy szenvedésé-

ben nem kívánt kitüntető figyelmet. Ő volt a legfigyelmesebb, elnyomván fájdalmát, tehetetlen öregségét könnyüvé akarta tenni mindannyiuk számára. Megadással várta, míg az óra elkövetkezik, hogy boldogan kimuljon s a sírba vigye gondozó leányának drága emlékét.

Vakságából tenger sokat hozott ki ez egyszerű lélek. A csapást áldássá változtatta; a zúgolódást megnyugvássá enyhítette, az elkeseredést hitté emelte. Hallottam, hogy évekkel ezelőtt, az Úrban elpihent leánya karján, szorgalmasan járt a templomba. Két csapás: a halál és a vakság elválasztotta az Isten házától. De rá nézve egyik sem hatott megsemmisítőleg; mert hitt. Befelé fordult s önmagában építette fel az Isten templomát. Számára a világ külső színei megszűntek létezni, de kibontakozott a lelke s itt kereste a kárpótlást. Nem látott előtörő, gazdag tavaszt, de nem látott gyűlölködő emberi arcot sem. Önmagába néző lelkében az élet ellentétes csunyasága kisímult, megszépült. S e megszépült világban kibékülten várta az elmulást s az égi szózatot. „Boldogok a halottak, kik az Úrban halnak meg“.

Az ő élete és halála legyen példaadás, tanulság és vigasztalás! Imádkozzunk...!

---

## Tartalom-jegyzék.

EGYHÁZI BESZÉDEK :		Oldal
Előszó és ajánlás . . . . .		1.
Prológus . . . . .		3
Boldog újesztendő . . . . .		7
Az egyetlen út . . . . .		12
Az Úrnak nevében (Virágvasárnapi) . . . . .		17
Az utolsó mondat problémája (Nagypénteki) . . . . .		21
Husvéti evangélium . . . . .		26
A szív oltártüze (Husvét után) . . . . .		30
Szivetek az örök fundamentum . . . . .		36
A virág és ifjuság (Konfirmációkor) . . . . .		42
A láthatatlan dolgok hatalma . . . . .		46
A feltétlen bizalom . . . . .		53
A szeretet . . . . .		57
Falak és jellemek . . . . .		61
A cselekvő vallásosság (Pünkösti) . . . . .		67
Kiben az Isten győzött . . . . .		72
Unitarizmusom egyszerű, mert világos . . . . .		79
A kutak hármass titka . . . . .		85
Gazdagság és eszményiség . . . . .		90
A törvény betöltése . . . . .		96
Jézus emberismerete . . . . .		101
Az élet, mint Isteni gondolat . . . . .		107
Karácsonyi költészet . . . . .		112
ÁGENDÁK :		
A megtört test (Karácsonyi) . . . . .		116
Az én emlékezetemre (Husvéti) . . . . .		118
Szeretve mind a Golgotáig (Pünkösti) . . . . .		121
A megtört kenyér (Őszi hálaadási) . . . . .		124
Kicsoda a gyermek ? (Keresztelési) . . . . .		126
Miért van a gyermek ? (Keresztelési) . . . . .		129
Kiket az Ur megvigasztal ? (Halotti) . . . . .		132
Szórványban élő halott ifjú felett . . . . .		135
Boldog halott . . . . .		138